

Гендерні особливості самоопи́су фізичного розвитку школярів

Круцевич Т. Ю., Марченко О. Ю.

Національний університет фізичної культури і спорту України
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Анотації:

Мета: дослідити вікові та статеві особливості відношення школярів до свого фізичного «Я». **Матеріал:** У дослідженні прийняли участь школярі 5–11 класів (n=365). Серед них: юнаків – 177 осіб, дівчат – 188 осіб. Досліджувався індивідуальний профіль фізичного «Я» особистості. Використовувався тест-опитувальник Самоопис фізичного розвитку. **Результати:** Встановлено, що самооцінка фізичного розвитку школярів носить завищений характер. Вона складає у середньому 80–85% від максимального показника. Виявлено, що самоопис фізичного розвитку школярів має вікові та гендерні особливості. Виявлено, що за всіма показниками самооцінка фізичного розвитку вище у спортсменів. Для розвитку індивідуальних здібностей і задатків юнаків та дівчат, подоланню статево-рольових стереотипів необхідно знання про статеві та гендерні особливості розвитку школярів. Також про їх вплив на самооцінку та на формування фізичних якостей. **Висновки:** показана можливість коригування навчальної програми з фізичного виховання та напрямки впровадження її у навчальний процес.

Ключові слова:

школярі, гендер, самоопис фізичного розвитку, фізичне виховання, фізична культура, юнаки, дівчата.

Круцевич Т.Ю., Марченко О.Ю. Гендерные особенности самоописания физического развития школьников. Цель: исследовать возрастные и половые особенности отношения школьников к своему физическому «Я». **Материал:** В исследовании приняли участие школьники 5–11 классов (n = 365). Среди них: юношей – 177 человек, девушек – 188 человек. Исследовался индивидуальный профиль физического «Я» личности. Использовался тест-опросник Самоописание физического развития. **Результаты:** Установлено, что самооценка физического развития школьников носит завышенный характер. Она составляет в среднем 80–85% от максимального показателя. Выявлено, что самоописание физического развития школьников имеет возрастные и гендерные особенности. Выявлено, что по всем показателям самооценка физического развития выше у спортсменов. Для развития индивидуальных способностей и задатков юношей и девушек, преодолению поло-ролевых стереотипов необходимо знание о половых и гендерных особенностях развития школьников. Также об их влиянии на самооценку и на формирование физических качеств. **Выводы:** показана возможность корректировки учебной программы по физическому воспитанию и направления внедрения ее в учебный процесс.

школьники, гендер, самоописание физического развития, физическое воспитание, физическая культура, юноши, девушки.

Krutsevich T.Yu., Marchenko O.Yu. Gender features of self-description of schoolchildren's physical condition. Purpose: to study age and gender features of schoolchildren's attitude to their physical "self". **Material:** in the research pupils of 5-11 forms (n=365) participated. They were: 177 boys and 188 girls. Individual profile of personality's physical "self" was studied. For this purpose test-questionnaire was used and self description of physical condition. **Results:** it was found that self assessment of schoolchildren's physical condition was too high. It was in average 80–85% from maximal indicator. It was also found that by all indicators sportsmen had higher self-esteem. For development of boys and girls' individual abilities and bents, overcoming of gender-role stereotypes it is necessary to have knowledge about sex and gender specificities of schoolchildren's physical development as well as about their influence on self esteem and formation of physical qualities. **Conclusions:** we showed that it was possible to correct physical education curriculum and its implementation in educational process.

schoolchildren, gender, self description of physical condition, physical education, boys, girls.

Вступ.

Питання вивчення та осмислення гендерної проблематики займають сьогодні не останнє місце у різних наукових галузях. Аналіз документів, наукові спостереження, опубліковані наукові дослідження, матеріали соціологічних опитувань дають змогу стверджувати, що сучасний стан фізичної культури демонструє суперечливу картину в сфері гендерної рівності у фізичному вихованні в системі освіти України. Нині існує проблема невідповідності типових для вчителів фізичної культури командно-авторитарних методів педагогічного керівництва (і нерідко деструктивних форм взаємодії з учнями) потребам сучасної гуманістично-орієнтованої системи фізичного виховання [3].

Протягом останніх років проведено чимало досліджень, присвячених вивченню проблеми вдосконалення змісту фізичного виховання [6, 7, 9, 12, 13]. Однією із таких проблем фахівці називають зниження інтересу до традиційних уроків фізичної культури. Результат такої тенденції – низький рівень фізичного розвитку школярів. Зокрема, наші попередні дослідження наголошують на низькому рівні мотивації учнів до уроків фізичної культури та занять спортом, на відсутність можливості вибору форм занять, не-

задоволеність традиційним змістом занять фізичної культури. [8, 14, 15] Вивченню мотивації до занять фізичним вправами та питанням місця особистої фізичної культури в ієрархії цінностей сучасної молоді присвятили свої дослідження О. Марченко (2009, 2010); Г. Гончар (2011); О. Римар, О. Куценко (2011); С. Король (2012) та інші. Впливу соціальних чинників, які зумовлюють формування інтересів у дітей та підлітків до занять фізичною культурою та спортом присвячені роботи І. Омеляненко (1999), Н. Сінкевич (2000), Г. Безверхньої (2004), А. Москальової (2005). Ми вважаємо, що на даному етапі наукових досліджень у контексті реформування галузі фізичної культури необхідно звернути увагу на вікові та гендерні особливості молоді для формування мотивації до занять фізичною культурою та спортом. Актуальності набув гендерний аспект аксіологічної парадигми: на сьогодні неможливе отождошення цінностей фізичної культури тільки з маскулініними. Останнє є стереотипним мисленням і унеможливує потреби сучасної гуманістично-орієнтованої системи фізичного виховання [29, 33]. Однак, серед доступних наукових матеріалів ми не знайшли праць, які б вивчали гендерні особливості формування ціннісних орієнтацій, мотиваційних пріоритетів, потреб школярів у сфері фізичної культури та спорту. Результати гендерних стратегій в освітянському просторі є короточасними, нетривалими

ми, іноді непередбачуваними. Застарілі уявлення про гендерні ролі не відповідають економічним, політичним, соціальним потребам суспільства. Сучасна епоха зумовлює необхідність переосмислення традиційного підходу до фізичного виховання школярів. Їх мета – пошук оптимальних підходів та подолання гендеро-детермінованих суспільних деформацій. Це є вкрай актуальним для українського сьогодення. Уява про зовнішні дані та фізичні якості включає знання про власну статуру, розмір тіла, розвиток фізичних якостей, фізичну різницю статей (Д. Фидландер, 1995). Установи на сприйняття власного тіла формуються на основі вже існуючої у суспільстві культури відношення людини до свого тіла. Вони опановуються дитиною через оцінювання та висловлювання оточуючих його людей [4]. Таким чином, можна констатувати, що серед факторів впливу на формування процесів саморегуляції одне з важливих місць належить Я – фізичному. Зміст Я – фізичного (як і образа Я в цілому) змінюється при індивідуальному розвитку особистості. Образ тіла формується в онтогенезі в залежності від досвіду володіння рухами, від оцінки оточуючих, від соціокультурних норм та від загальної Я – концепції [2].

Е. Еріксон відмічає, що фізичні якості підлітків (які складають основу фізичного Я) виступають важливим посиленням щодо формування його ідентичності та Я – концепції в цілому [22, 23]. М. О. Мдивани (1991) передбачив, що Я – фізичне має свою власну структуру і зміст [8]. Але у зв'язку з формуванням у хлопців та дівчат статево-рольових стереотипів, Я – фізичне частково може змінюватися. Виявлений рівень розробленості даної проблеми, значущість її для організації ефективного диференційованого процесу фізичного виховання школярів і обґрунтовує актуальність обраної теми дослідження.

Мета, завдання роботи, матеріал і методи.

Мета дослідження полягає у вивченні гендерних особливостей особистого профілю фізичного розвитку школярів та визначення впливу показників фізичного «Я» на їхню самооцінку.

Досліджувались: відношення школярів до свого фізичного «Я»; встановлення гендерних відмінностей у сприйнятті свого фізичного розвитку юнаками та дівчатами різного віку; індивідуальний профіль фізичного «Я» особистості. Нами був використаний тест-опитувальник Є. В. Боченкової «Самоопис фізичного розвитку», який представляє собою модифікований варіант відомої методики А. М. Прихожан [4].

Опитувальник має 70 стверджень, які відносяться до сфери фізичного розвитку людини. Опитувальник встановлює 10 показників фізичного розвитку та показник загальної самооцінки. Це: здоров'я, координація рухів, фізична активність, структурність тіла, спортивні здібності, фізичне «Я», зовнішній вигляд, сила, гнучкість, витривалість, самооцінка.

У дослідженні приймали участь школярі 5–11 класів у кількості 365 респондентів. Серед них: 177 юнаків та 188 дівчат. З яких 38 респондентів займаються

певним видом спорту (плавання, баскетбол, волейбол, атлетична гімнастика, боротьба, тхеквондо). Інші школярі відвідують звичайні заняття з фізичного виховання і додатково не займаються спортом.

Оцінка результатів проходила шляхом співвідношення отриманих результатів із загальноприйнятими нормами рівня самооцінки особистості.

Відповідно до яких була використана шкала самооцінки особистості за наступними показниками:

- дуже високий рівень самооцінки (завищена) – 75–100% від максимальної кількості балів;
- високий рівень самооцінки – 60–74% від максимальної кількості балів;
- середній рівень самооцінки – 45–59% від максимальної кількості балів;
- занижений рівень самооцінки – нижче 45% від максимальної кількості балів.

Результати дослідження.

Проаналізуємо результати самоопису фізичного розвитку наших респондентів (табл. 1).

За нашими даними практично за всіма шкалами середні цифрові значення хлопців і дівчат віком 10–12 років суттєво відрізняються. Хлопці оцінили свій фізичний розвиток за деякими показниками вище ніж дівчата. Але за такими показниками як «спортивні здібності» та «фізична активність», дівчата 5-го класу оцінили себе вище, ніж хлопці. Такий показник можна обґрунтувати бажанням дівчат професійно займатися обраним видом спорту та перемагати у змаганнях. Необхідно враховувати, що досліджувались спортивні класи. У цих класах дівчата займалися у секціях спортивних ігор та плавання. Ми бачимо, що в середньому значення у хлопців і у дівчат складають від 70% до 85% від максимального балу. Це що свідчить про завищений рівень уявлень про свою фізичну підготовленість. Окремий аналіз результатів по 11 шкалам самоопису показує, що у хлопців за багатьма показниками самооцінка фізичних здібностей вище, ніж у дівчат. Це стосується і таких показників як «стрункність тіла» та «зовнішній вигляд».

У хлопців 10–12 років найвищий показник був відмічений по шкалі «координація рухів» – 90,7% від максимального показника. Інші оцінки: «стрункність тіла» – 96,7%, «здоров'я» – 87,8%. Це явно перевищена самооцінка своїх фізичних якостей, що визначають Я – фізичне молодшого підлітка. Самий низький показник по шкалі «зовнішній вигляд» (72%) та показник «сила» – 75,6% (від максимального показника). Дівчата 10–12 років найвищі бали віднесли до шкали «витривалість» (92% від максимального балу), «фізична активність» (89,3% від максимального балу) та «стрункність» (86,5% від максимального балу). Найнижчі показники дівчата відмітили по шкалах «гнучкість» – 67,4% та «сила» – 65,3%.

Далі розглянемо дані результатів опитувальника «Самоопис фізичного розвитку», які ми отримали при тестуванні юнаків та дівчат віком 13–15 років. Порівняння результатів за 8 шкалами (із 11 запропонованих шкал) показало, що дівчата 7-го класу оцінили

Таблиця 1. Середнє значення показників опитувальника «Самоопис фізичного розвитку» (% від максимального балу)

N	Групи респондентів	Стать	Кількість респондентів	«Самоопис фізичного розвитку»										
				Здоров'я	Координація рухів	Фізична активність	Стрункість тіла	Спортивні здібності	Глобальне фізичне «Я»	Зовнішній вигляд	Сила	Гнучкість	Витривалість	Самооцінка
1	5	х	n=15	86,11	89,81	81,30	97,04	81,67	87,78	74,07	79,44	85,00	81,67	86,53
	клас 6	д	n=28	74,70	83,93	89,58	85,71	84,52	82,14	71,43	73,81	83,53	92,66	83,11
2	7	х	n=23	83,24	81,52	76,09	88,89	81,52	81,64	75,97	74,88	76,45	78,02	84,51
	клас 8	д	n=17	76,96	81,05	73,53	83,99	72,71	82,03	70,10	65,36	67,48	58,50	79,41
3	9	х	n=15	81,81	76,11	73,89	73,89	73,15	81,67	79,26	73,52	72,78	80,00	80,69
	клас 10	д	n=12	81,08	80,79	71,30	81,94	71,76	85,19	85,42	75,93	71,53	64,58	87,85
4	11	х	n=22	86,84	90,66	83,59	94,95	88,89	92,93	90,15	90,91	83,21	87,12	84,75
	клас 12	д	n=21	77,08	70,37	67,86	71,69	62,04	74,47	69,58	67,33	69,05	57,94	75,20
5	13	х	n=38	80,43	83,48	77,41	91,08	76,17	81,07	80,04	78,80	72,51	80,26	81,14
	клас 14	д	n=26	75,72	78,85	78,95	78,63	74,25	77,24	79,59	68,70	70,73	67,74	82,85
6	15	х	n=12	76,91	74,31	79,40	84,72	69,21	68,98	73,61	66,67	62,50	62,27	78,30
	клас 16	д	n=15	78,33	70,37	52,78	78,33	57,04	72,04	77,59	54,26	68,89	40,74	83,89
7	17	х	n=25	80,42	86,89	77,22	89,33	76,67	78,44	76,33	78,11	73,00	74,22	81,75
	клас 18	д	n=30	80,83	82,69	72,78	76,39	70,37	72,59	77,78	68,24	69,63	59,26	83,13
8	СМГ	д	n=35	79,40	68,10	52,54	82,54	60,24	78,49	83,65	65,40	63,97	49,92	86,55
	АГ	х	n=16	85,42	93,75	87,85	75,69	83,33	80,56	77,78	91,32	76,74	78,82	85,42
10	Т	х	n=11	83,14	77,27	79,29	80,30	74,75	78,79	71,97	73,99	75,51	74,75	78,60
		д	n=4	80,21	90,28	83,33	79,86	75,69	79,17	81,94	65,97	84,72	80,56	87,50

Примітка: СМГ – Спеціальна медична група, АГ – атлетична гімнастика, Т – тхеквондо, х – хлопці, д – дівчата.

свої фізичні здібності та якості вище, ніж юнаки. У них найвищі значення по шкалах «сила» – 90,9%, «зовнішній вигляд» – 89,5% (від максимального балу). А найнижчі показники відмічено по шкалах «фізична активність» – 71,3% (від максимального балу) та «спортивні здібності» – 73,7% (від максимального балу). Ми бачимо явно завищені самооцінки у дівчат 7-го класу та дуже низький рівень фізичної активності і занижена самооцінка своїх спортивних здібностей.

У юнаків 13–15 років з віком уявлення про власну статуру суб'єктивно стало краще. Це підтверджує найвищий показник самооцінки за шкалами «стрункість тіла» – 94,9% (від максимального балу) та «глобальне фізичне «Я» – 92,9% (від максимального балу). Також оцінка своїх силових здібностей у даному віці нереально підвищилися і склала – 90,9% (від максимального балу).

Стосовно показника за шкалою «сила». Статеву різницю при самооцінці даної фізичної якості на користь юнаків можна обґрунтувати існуючими у суспільстві уявленнями про те, що сила – якість суто чоловіча. Збільшення балів у хлопців по даній шкалі може бути результатом збільшення конституційно-фізіологічної різниці між юнаками і дівчатами. Але це скоріше за все вплив статевої стереотипів на самооцінку підлітків. Такий показник явно перевищує їх справжні можливості.

Цікавим є той факт, що за шкалою «глобальне фізичне Я» у юнаків також завищений показник

(85,1% – 92,9% від максимального балу). І при цьому найнижчі показники фізичного Я за шкалами «спортивні здібності» та «фізична активність». Загальний рівень самооцінки старшокласників (вік 15–16 років) стає більш реалістичний, ніж у молодших школярів. У юнаків самооцінка своєї статури суб'єктивно має найвищий бал. Дівчата підходять до самооцінки своєї статури більш вимогливо і мають нижчий бал. Це можна пояснити більш реалістичною самооцінкою своєї статури. Практично однакові відсотки у юнаків та у дівчат при самооцінці свого здоров'я (76–80% від максимального показника). «Фізичну активність» однаково низько оцінили і юнаки і дівчата. Самооцінка фізичного «Я» за шкалами «сила» та «витривалість» вище у юнаків. А от свій зовнішній вигляд дівчата 10–х та 11–х класів оцінили вище, ніж юнаки.

У своєму дослідженні ми також порівняли показники самоопису фізичного розвитку у хлопців, які займаються та не займаються спортивною діяльністю. Отримані результати тестування свідчать, що за всіма показниками самооцінка фізичного розвитку вище у спортсменів. Порівняння результатів тестування дівчат (які займаються та не займаються спортом) показало, що рівень самооцінки фізичного розвитку вище за всіма показниками опитувальника у тих дівчат, які займаються спортивною діяльністю. Аналіз показників самоопису та відсотків від максимального балу дозволив встановити результати загальної самооцінки фізичного розвитку наших респондентів (табл. 2, 3).

Таблиця 2. Загальна самооцінка фізичного розвитку (хлопці)

Група респондентів	Загальна кількість респондентів	підвищена		висока		середня		низька	
		кількість	%	кількість	%	кількість	%	кількість	%
5 клас	(n=15)	6	40,00	9	60,00	-	-	-	-
6 клас	(n=23)	2	8,70	19	82,61	2	8,70	-	-
7 клас	(n=15)	1	6,67	10	66,67	4	26,67	-	-
8 клас	(n=22)	11	50,00	11	50,00	-	-	-	-
9 клас	(n=38)	10	26,32	18	47,37	10	26,32	-	-
10 клас	(n=12)	-	-	7	58,33	4	33,33	1	8,33
11 клас	(n=25)	5	20,00	15	60,00	5	20,00	-	-
атлетична гімнастика	(n=16)	6	37,50	8	50,00	2	12,50	-	-
Тхеквондо	(n=11)	3	27,27	6	54,55	1	9,09	1	9,09

Таблиця 3. Загальна самооцінка фізичного розвитку (дівчата)

Група респондентів	Загальна кількість респондентів	підвищена		висока		середня		низька	
		кількість	%	кількість	%	кількість	%	кількість	%
5 клас	(n=28)	9	32,14	12	42,86	7	25,00	-	-
6 клас	(n=17)	3	17,65	7	41,18	7	41,18	-	-
7 клас	(n=12)	2	16,67	7	58,33	3	25,00	-	-
8 клас	(n=21)	3	14,29	8	38,10	8	38,10	2	9,52
9 клас	(n=26)	4	15,38	12	46,15	8	30,77	2	7,69
10 клас	(n=15)	-	-	3	20,00	11	73,33	1	6,67
11 клас	(n=30)	1	3,33	16	53,33	13	43,33	-	-
спеціальна медична група	(n=35)	-	-	20	57,14	15	42,86	-	-
тхеквондо	(n=4)	1	25,00	2	50,00	1	25,00	-	-

Юнаки середнього шкільного віку мають неадекватно завищену і високу загальну самооцінку свого фізичного розвитку. У дівчат даного віку нижче рівень загальної самооцінки фізичного розвитку. Якщо порівняти юнаків (які займаються та не займаються спортом), то загальний рівень самооцінки набагато вище у тих респондентів, які займаються спортом..

Порівнюючи загальний рівень самооцінки юнаків і дівчат ми можемо стверджувати, що дівчата старшого шкільного віку більш критично відносяться до самоопису свого фізичного «Я». У відповідях наших респондентів (як юнаків так і дівчат) за шкалами «самооцінка», «зовнішній вигляд», «здоров'я» – найвищі показники. Найнижчі спостерігаються за шкалою «витривалість».

В цілому можна констатувати, що з віком самооцінка фізичного розвитку у школярів стає більш диференційованою. Особливо це помітно у дівчат старшого шкільного віку. А у юнаків можна відмітити незначні зміни.

Дискусія.

Результати нашого дослідження вікових та статевих особливостей відношення школярів до свого фізичного «Я» співпадають з результатами наукового дослідження Боченкової Е. В. [4]. Автор також досліджувала самооцінку юнаків та дівчат. Свої фізичні здібності юнаки оцінюють вище ніж дівчата. Але загальна самооцінка дівчат носить завищений характер. Загальний рівень самооцінки всіх респондентів у до-

слідженні Е. В. Боченкової носить завищений характер. При вивченні вікових особливостей самоопису фізичного розвитку можемо відмітити, що у дівчат молодшого шкільного віку (10–12 років) у порівнянні із старшокласницями (15–17 років) значення самоопису вище у 8-ми з 11-ти показників. У хлопців 5–7 класів у порівнянні із юнаками старших класів (10–11 класи) показники самоопису також вище у 9 з 11 показників. При цьому загальна самооцінка юнаків вище, ніж у дівчат. Такий результат дослідження співпадає з даними Е.П. Ільїна. Автор відмічає, що старшокурсники – юнаки в цілому більш задоволені своєю зовнішністю та дають їй більш високу оцінку, ніж дівчата. [5]

В. П. Ситников також стверджує, що хлопці оцінили свої тілесні характеристики суттєво вище, ніж дівчата. Вони надають власному фізичному «Я» велике значення [20]. Але такі вчені як М. Ю. Степанова та Д. А. Федерякин за результатами досліджень самоопису молодших школярів стверджують, що самооцінка та рівень домагань не мають статевої різниці у молодшому шкільному віці. Також вони стверджують, що фізичний розвиток дітей слабо впливає на самооцінку у віці 7–10 років. Це вступає у протиріччя з результатами наших попередніх досліджень.

Висновки.

Встановлено, що самооцінка фізичного розвитку школярів носить завищений характер. Вона складає у середньому 80–85% від максимального показника. Результати нашого дослідження свідчать, що самоопис

фізичного розвитку школярів має вікові та гендерні особливості. Юнаки і дівчата мають завищену самооцінку фізичного розвитку. Результати дослідження доводять, що у дівчат самооцінка стає більш диференційованою з віком. Але при вивченні матеріалів дослідження, ми виявили вплив статево-рольових стереотипів на оцінку свого фізичного «Я» у наших респондентів. Ми можемо стверджувати, що для розвитку індивідуальних здібностей і задатків юнаків та дівчат, подоланню статево-рольових стереотипів необхідно знання про статеві та гендерні особливості розвитку школярів. Також про їх вплив на самооцінку та на формування фізичних якостей. У своєму дослідженні ми також порівняли показники самоопису фізичного розвитку у хлопців, які займаються та не займаються спортивною діяльністю. Отримані результати тестування свідчать, що за всіма показниками самооцінка фізичного розвитку вище у спортсменів. Встановлено, що рівень самооцінки фізичного розвитку вище за всіма показниками опитувальника у тих дівчат, які займаються спортивною діяльністю.

Результати наших досліджень нададуть можливість коригувати навчальну програму з фізичного виховання та впроваджувати її у навчальний процес. Подальші наші дослідження будуть присвячені вивченню гендерних особливостей та взаємозв'язку самооцінки юнаків та дівчат з об'єктивними показниками розвитку фізичних якостей. Для більш детального аналізу самоопису фізичного розвитку школярів планується вивчення кореляційних зв'язків між показниками самоопису фізичного розвитку юнаків і дівчат та виявлення вікових та гендерних відмінностей.

Подяка.

Дослідження виконується в рамках науково-дослідної роботи, затвердженої в Міністерстві освіти і науки, молоді та спорту України: шифр 3.1. «Удосконалення програмно-нормативних основ фізичного виховання учбових занять» № 01110001733 УДК 7ДВ 077.5.

Конфлікт інтересів.

Автори стверджують, що не існує конфлікту інтересів.

Література

1. Агеев В.С. Психологические и социальные функции полоролевых стереотипов // Вопросы психологии, 1987. – № 2. – с. 152–157.
2. Александрова Н.И. Образ физического «Я» в самосознании школьников // Тезисы докладов XI науч.–практ. конф. психологов спорта. Минск, 1990. – Ч.П. – с. 99–100.
3. Бабешко О. Гендерні засади побудови змісту фізичного виховання школярів / О. Бабешко // Фізичне виховання в школі. – № 4, 2006. – с. 50–53.
4. Боченкова Е.В. Формирование позитивного самоотношения студентов в процессе физического воспитания (на примере экономического вуза): автореф. дисс. на соискание уч. степени канд.пед.наук. – Краснодар. – 2000. – 21 с.
5. Ильин Е.П. Пол и гендер / Е.П. Ильин – СПб: Питер, 2010. – 688 с.
6. Кібальник О.Я. Застосування фітнес технології для підвищення рухової активності та фізичної підготовленості підлітків: дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. виховання і спорту: спец. 24.00.02 «Фіз. культура, фіз. виховання різних груп населення» / О.Я. Кібальник. – Л., 2008. – 20 с.
7. Круцевич Т.Ю. Теория и методика физического воспитания [учебник для высш. учебных заведений физ. воспитания и спорта]: в 2 т. / под ред. Т.Ю. Круцевич. – К: Олимп. литература, 2003. – Т. 2. – 392 с.
8. Марченко О.Ю. Фактори, які впливають на формування цінностей студентів у фізичній культурі / О.Ю. Марченко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: науковий журнал, 2009. – № 9. – С. 85–88.
9. Марченко О.Ю. Вплив занять спортом на самооцінку фізичного розвитку студентів різних груп / О.Ю. Марченко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: науковий журнал, 2010. – №8. – с. 56–60.
10. Марченко О.Ю. Особенности проявления феминности и маскулинности у подростков / О.Ю. Марченко //

References:

1. Ageev VS. Psikhologicheskie i social'nye funktsii polorolevykh stereotipov [Psychological and social functions of sex-role stereotypes]. *Voprosy psikhologii* 1987;2:152–157. (in Russian)
2. Aleksandrova NI. Obraz fizicheskogo «Ia» v samosoznanii shkol'nikov [Image of physical “self” in self-conscious of adolescents]. *XI nauchno-prakticheskaia konferentsiia psikhologov sporta, Minsk* [11th scientific-practical conference of sports psychologists. Minsk], 1990. P. 99–100. (in Russian)
3. Babeshko O. Genderni zasadi pobudovi zmistu fizichnogo vikhovannia shkoliariv [Gender principles of building of schoolchildren's physical education content]. *Fizichne vikhovannia v shkoli* 2006;4:50–53. (in Ukrainian)
4. Bochenkova EV. *Formirovanie pozitivnogo samootnosheniia studentov v processe fizicheskogo vospitaniia. Cand. Diss.* [Formation of positive students' self-attitude in process of physical education. Cand. Diss.]. Krasnodar, 2000. (in Russian)
5. Il'in EP. *Pol i gender* [Sex and gender], Sankt Petersburg: Peter, 2010. (in Russian)
6. Kibal'nik OIa. *Zastosuvannia fitnes tekhnologii dlia pidvishchennia rukhovoї aktivnosti ta fizichnoi pidgotovlenosti pidlitkiv. Cand. Diss.* [Application of fitness technology for improvement of motor functioning and physical fitness of adolescents. Cand. Diss.]. Lviv, 2008. (in Ukrainian)
7. Krucevich TIu. *Teoriia i metodika fizicheskogo vospitaniia* [Theory and methodic of physical education]. Kiev: Olympic Literature; 2003. (in Russian)
8. Marchenko OIu. Faktori, iaki vplivaiut' na formuvannia cinnostej studentiv u fizichnij kul'turi [Factors, which influence on formation of students' values in physical culture]. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports* 2009;9:85–88. (in Ukrainian)
9. Marchenko OIu. Vpliv zaniat' sportom na samoocinku fizichnogo rozvutku studentiv riznikh grup [Influence of sports' practicing on different group students' self assessment

- Спортивний вісник Придніпров'я: науково-практичний журнал, 2013. №1. – с. 66–69.
11. Марченко О.Ю. Гендерні відмінності ставлення школярів до фізкультурно-спортивної діяльності / О.Ю. Марченко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: науковий журнал, 2013. – №1. – с. 47–51.
 12. Марченко О.Ю. Особливості гендерної ідентичності у школярів різного віку / О.Ю. Марченко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: науковий журнал, 2014. – №1. с. 37–41.
 13. Марченко О.Ю. Гендерные особенности мотивации школьников к занятиям физической культурой и спортом / О.Ю. Марченко // Научное издание: Университетский спорт в современном образовательном социуме: материалы Междунар.науч.-практ. конф., Минск, 23–24 апр. 2015 г.: в 4 ч. / Белорус. гос. ун-т физ. Культуры. – Минск: БГУФК, 2015. – №2. С. 157–161.
 14. Марченко О.Ю. Відношення студентів, які займаються та не займаються спортом до занять фізичним вихованням / О.Ю. Марченко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: Науковий журнал, 2009. – № 2. – С. 85–88.
 15. Марченко О.Ю. Вплив занять спортом на формування цінностей індивідуальної фізичної культури студентів / О.Ю. Марченко // Спортивний вісник Придніпров'я – науково-практичний журнал, 2009. – № 3–4. – С. 103–106.
 16. Мдивани М.О. Исследование структуры физического образа «Я» у школьников: Автореф. дисс. канд. псих. наук. – М., 1991. – 24 с.
 17. Москаленко Н. Обгрунтування методики використання степ-аеробіки в урочних формах для дівчат 13–14 років / Н. Москаленко, І. Пухальська // Молода спортивна наука України: зб. наук. ст. з галузі фіз. культури та спорту. – Л., 2004. – Вип. 8, т. 3. – С. 24–45.
 18. Петрулите А.Р. Когнитивный и эмоциональный компонент в структуре образа «Я» у студентов: Автореф. дис. конф. психол. наук. – Л., 1984. – 16 с.
 19. Прихожан А.М. Развитие эмоциональной стороны самосознания // Формирование личности в переходный период подросткового к юношескому возрасту. – М.: Педагогика, 1987. – с. 45–49.
 20. Ситников В.П. Психология образа ребенка (в сознании субъектов педагогического процесса): Автореф. дис. д-ра наук. СПб., 2001., 33 с.
 21. Шевців У.С. Технологія впровадження оздоровчих видів гімнастики у фізичне виховання старшокласниць (на прикладі шейпінгу): дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. виховання і спорту: спец. 24.00.02 «Фіз. культура, фіз. виховання різних груп населення» / У.С. Шевців. Л., 2009. – 20 с.
 22. Erikson E.N. *Childhood and Sosity*. – N.Y.: Norton. 1963/ – 156 p.
 23. Erikson E.N. *Identity, Youth and Crisis*, New York, Norton, 1968. – 128 p.
 24. Allen J.L., Boivin M.R. «Women's will to fail» in a disjunctive reaction time competitive tack II Bull. Psychonom. Soc. 1976. V. 8. №5. P.401–402.
 25. Aries E. Gender and communication. In: Review of personality and social psychology I P. Shaver and C. Hendrick (eds.). Beverly Hills, CA: Sage. 1987. V.7. №6. P/ 149–176.
 26. Arllis L.P. Gender communication. Englewood, N.Y.: Prentice-Hall, 1991. 421 p.
 27. Bandura A. The role of vicarious learning in personality development. В кН: XVIII Междунар. психол. конгресс, of their physical condition]. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports* 2010;8:56–60. (in Ukrainian)
 10. Marchenko Olu. Osobennosti proiavlenij femininnosti i maskulinnosti u podrostkov [Peculiar features of feminine and masculine manifestations in adolescents]. *Sportivnij visnik Pridniprov'ia* 2013;1:66–69. (in Russian)
 11. Marchenko OY. Gender differences in relation of students to sports activity. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports* 2013;10:41–45. <http://dx.doi.org/10.6084/m9.figshare.775328>.
 12. Marchenko OY. Features of gender identity among schoolchildren of different ages. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports* 2014;1:37–41. <http://dx.doi.org/10.6084/m9.figshare.894388>
 13. Marchenko Olu. Gendernye osobennosti motivacii shkol'nikov k zaniatiiam fizicheskoj kul'turoj i sportom [Gender characteristics of schoolchildren's motivations for physical culture and sports' practicing]. *Universitetskij sport v sovremennom obrazovatel'nom sociume* 2015;2:157–161. (in Russian)
 14. Marchenko Olu. Vidnoshennia studentiv, iaki zajmaiut'sia ta ne zajmaiut'sia sportom do zaniat' fizichnim vikhovanniam [Attitude of students, who practice and do not practice sports to physical education classes]. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports* 2009;2:85–88. (in Ukrainian)
 15. Marchenko Olu. Vpliv zaniat' sportom na formuvannia cinnostej individual'noi fizichnoi kul'turi studentiv [Influence of sports' practicing on formation of values of students' individual physical culture]. *Sportivnij visnik Pridniprov'ia* 2009;3–4:103–106. (in Russian)
 16. Mdivani MO. *Issledovanie struktury fizicheskogo obraza «Ja» u shkol'nikov. Cand. Diss.* [Study of physical “self” image structure in schoolchildren. Cand. Diss.]. Moscow; 1991. (in Russian)
 17. Moskalenko N, Pukhal's'ka I. Obgruntuvannia metodiki vikoristannia step-aerobiki v urochnikh formakh dlia divchat 13–14 roktiv [Substantiation of step-aerobic application methodic in lesson forms for 13014 years age girls]. *Moloda sportivna nauka Ukraini* 2004;8(3):24–45. (in Ukrainian)
 18. Petrule AR. *Kognitivnyj i emocional'nyj komponent v strukture obraza «Ja» u studentov. Cand. Diss.* [Cognitive and emotional components in structure of students' “self” image. Cand. Diss.]. Leningrad; 1984. (in Russian)
 19. Prikhozhan AM. Razvitie emocional'noj storony samosoznaniia [Development of emotional side of self conscious]. *Formirovanie lichnosti v perekhodnyj period podrostkovogo k iunosheskomu vozrastu* [Formation of personality in transitional period from adolescent to youth age]. Moscow: Pedagogy; 1987.
 20. Sitnikov VP. *Psikhologiiia obraza rebenka. Dokt. Diss.* [Psychology of image of child. Dokt. Diss.]. Sankt Petersburg; 2001. (in Russian)
 21. Shevciv US. *Tekhnologiiia vprovadzhenia ozdorovchikh vidiv gimnastiki u fizichne vikhovannia starshoklasnic'.* *Cand. Diss.* [Technology of implementation of health related kinds of gymnastic in physical education of senior form girls. Cand. Diss.]. Lviv; 2009. (in Ukrainian)
 22. Erikson EN. *Childhood and Society*. N.Y.: Norton; 1963.
 23. Erikson EN. *Identity, Youth and Crisis*. New York: Norton; 1968.
 24. Allen JL, Boivin MR. «Women's will to fail» in a disjunctive reaction time competitive tack. *Psychonom. Soc.* 1976;8(5):401–402.
 25. Aries E. Gender and communication. In: *Review of*

- симпозиум 35. Формирование личности в коллективе. М., 1966. С. 84–92.
28. Bartleson E., Gangemi J. A brief psychology of discrimination against women // *J. of Instructional Psychology*. 1983. № 10. P. 5–21.
29. Bem S.L. *The lenses of gender: Transforming the debate on sexual inequality*. New Haven, CT: Yale University Press. 1993. 470 p.
30. Bern S.L. The measurement of psychological androgyny II *J. Consult. Clin. Psychol.* 1974. V. 31. № 42. P. 155–162.
31. Bleier R. *Science and gender*. N.Y. Pergamon Press, 1984. 342 p.
32. Butler J. *Korper von Gewicht. Die diskursiven Grenzen des Geschlechts*. Frankfurt am Main: Suhrkamp, 1995. S.89–101.
33. Drass K.L. The effect of gender identity on conversation II *Social Psychology Quarterly*. 1986. V. 49. №4. P. 294–301.
34. Dworkin A. *Pornography: Men Possessing Women*. N.Y.: Perigee Books, 1981. 241 p.
35. Johnson P. Women and power: toward a theory of effectiveness 7 // *J. of Social Issues*. 1976. V. 32. № 3. P. 99–100.
- personality and social psychology*. P. Shaver and C. Hendrick (eds.). Beverly Hills, CA: Sage; 1987;7(6):149–176.
26. Arllis L.P. *Gender communication*. Englewood N.Y.: Prentice-Hall; 1991.
27. Bandura A. The role of vicarious learning in personality development. *18 Mezhdunarodnyj psikhologicheskij kongress «Formirovanie lichnosti v kollektive»* [18th International psychological congress “Formation of personality in collective”], Moscow; 1966. P. 84–92.
28. Bartleson E., Gangemi J. A brief psychology of discrimination against women. *J. of Instructional Psychology*. 1983;10:5–21.
29. Bem S.L. *The lenses of gender: Transforming the debate on sexual inequality*. New Haven, CT: Yale University Press; 1993.
30. Bern S.L. The measurement of psychological androgyny. *J. Consult. Clin. Psychol.* 1974;31(42):155–162.
31. Bleier R. *Science and gender*. N.Y. Pergamon Press; 1984.
32. Butler J. *Korper von Gewicht. Die diskursiven Grenzen des Geschlechts*. Frankfurt am Main: Suhrkamp; 1995.
33. Drass K.L. The effect of gender identity on conversation. *Social Psychology Quarterly*. 1986;49(4):294–301.
34. Dworkin A. *Pornography: Men Possessing Women*. N.Y.: Perigee Books; 1981.
35. Johnson P. Women and power: toward a theory of effectiveness. *J. of Social Issues*. 1976;32(3):99–100.

Информация об авторах:

Круцевич Татьяна Юрьевна; <http://orcid.org/0000-0002-5273-6760>; tmfv@ukr.net; Национальный университет физического воспитания и спорта Украины; ул. Физкультуры 1, г. Киев, 03680, Украина.

Марченко Оксана Юрьевна; <http://orcid.org/0000-0002-2902-5960>; can@uccu.org.ua; Полтавский университет экономики и торговли; ул. Ковалюк, 3, г. Полтава, 36014, Украина.

Цитируйте эту статью как: Круцевич Т. Ю., Марченко О. Ю. Гендерні особливості самоопису фізичного розвитку школярів // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2015. – N12 – С. 51–57. <http://dx.doi.org/10.15561/18189172.2015.1208>

Электронная версия этой статьи является полной и может быть найдена на сайте: <http://www.sportpedagogy.org.ua/html/arhive.html>

Это статья Открытого Доступа распространяется под терминами Creative Commons Attribution License, которая разрешает неограниченное использование, распространение и копирование любыми средствами, обеспечивающими должное цитирование этой оригинальной статьи (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>).

Дата поступления в редакцию: 20.08.2015
Принята: 29.08.2015; Опубликована: 10.09.2015

Information about the authors:

Krutsevich T.Yu.; <http://orcid.org/0000-0002-5273-6760>; tmfv@ukr.net; National University of Physical Education and Sport of Ukraine; Fizkultury str. 1, Kiev, 03680, Ukraine.

Marchenko O. lu.; <http://orcid.org/0000-0002-2902-5960>; can@uccu.org.ua; Poltava University of Economics and Trade Koval str. 3, Poltava, 36014, Ukraine.

Cite this article as: Krutsevich T.Yu., Marchenko O.Yu. Gender features of self-description of schoolchildren’s physical condition. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports*, 2015;12:51–57. <http://dx.doi.org/10.15561/18189172.2015.1208>

The electronic version of this article is the complete one and can be found online at: <http://www.sportpedagogy.org.ua/html/arhive-e.html>

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.en>).

Received: 20.08.2015
Accepted: 29.08.2015; Published: 10.09.2015